

%D0%B2%D0%B8%D1%85 %D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B9 %D0%BD%D0%B0 %D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE (дата

звернення: 30.10.2021).

2. Орлова Є. Музична освіта в контексті цифрових мистецтв // Музика в школі. Музика та Електроніка. – Об'єднаний випуск, №1. – 2005. – С. 71–74.

3. Хоффман Кеті Рай. Технологія – Мистецтво – Комунікація. 1993.

4. Художні практики початку ХХІ століття: новації, тенденції, перспективи: збірник наукових праць / Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва та дизайну імені Михайла Бойчука. К., 2019. Вип. 1. – 337 с.

Горбач К.С.,

студентка IV курсу факультету менеджменту і бізнесу ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»;

Науковий керівник: Сидоренко Т.В., кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», м. Миколаїв

СУЧАСНИЙ СТАН БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ ТА ПРИЧИНИ СПОВІЛЬНЕНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК

Актуальність теми дослідження викликана необхідністю системних змін у сучасній бібліотечній системі України. Теперішній стан публічних бібліотек потребує уваги, оскільки Україна, перебуваючи на шляху євроінтеграції, за рівнем інформатизації сильно відстає від країн-членів ЄС, де бібліотеки успішно адаптувалися до умов та потреб нової інформаційної епохи й тепер відіграють роль консолідаторів суспільства.

Сучасний стан публічних бібліотек України та проблеми їхньої інформатизації досліджували: І. О. Давидова, О. Ю. Мар'їна, А. М. Плахтій, О. М. Бруй, Т. І. Вилегжагіна, В. М. Горовий, О. Є. Бояринова та інші.

Українські бібліотеки, як і держава у цілому, із запізненням адаптуються до нової технологічної парадигми, що пояснюється наявністю проблем законодавчого, техніко-технологічного, матеріально-технічного та методичного характеру [1]. Вітчизняна бібліотечна справа на сучасному етапі характеризується обмеженістю у використанні ІТ, сучасної комп'ютерної техніки, низьким рівнем інтегрованості у світовий інформаційний простір. Разом з цим вже довгий час у суспільстві існує тенденція до зниження інтересу

до читання внаслідок появи швидкого доступу до інформації в Інтернет-мережі, засилля масмедіа і щоденного інформаційного перевантаження. І як результат спостерігається ослаблення попиту на послуги бібліотек.

Для того, щоб краще зрозуміти сучасний стан інформатизації бібліотек України, варто звернутися до статистичних даних. В Україні діє найбільш розгалужена мережа публічних бібліотек в Європі. За даними Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти у 2020 році в Україні нараховувалося близько 16,2 тис. публічних бібліотек [2].

Фінансове забезпечення публічних бібліотек покладено на державні та міські бюджети. У 2021 році для забезпечення діяльності національних музеїв, національних і державних бібліотек та культурно-просвітницьких центрів заплановано 987,5 млн грн [3]. В середньому по Україні в місцевих бюджетах закладається 1,3% фінансування на бібліотеки [4]. За 10 місяців 2021 року до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 419,7 млрд грн [5]. Станом на 1 листопада 2021 р. від місцевих бюджетів надійшло 54,6 млрд грн для забезпечення діяльності бібліотек. Загальна сума складає 55,6 млрд грн.

За даними Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого у 2020 році у бібліотеках налічувалося 23 066 од. комп'ютерної техніки та 6978 од. мультимедійного обладнання. Обсяг власних електронних БД – 35,8 млн записів, з них записів у електронному каталозі – 22,6 млн [6]. Кількість бібліотек, які автоматизують свої процеси, наразі не відома [7].

За даними Мінцифри у 2020 році підключення до мережі Інтернет мали лише 29% бібліотек (4 662). Винятком є м. Київ, де 90% бібліотек мають Інтернет. Доступ до Wi-Fi мережі надається лише у 3 733 бібліотеках. До оптоволоконної мережі підключені лише 954 бібліотеки, а отже 92% бібліотек не мають якісного інтернету, і це означає, що в таких закладах є суттєві обмеження у використанні контенту [8].

Згідно з Заявою Української бібліотечної асоціації від 1 лютого 2021 року: «більшість українських бібліотек або не автоматизували свої процеси, або використовують застарілі версії бібліотечних систем російського виробництва, або працюють з українськими розробками програмного забезпечення, які не підтримують сучасних міжнародних стандартів» [9].

Стосовно рівня попиту бібліотечних послуг – Україна входить до п'ятірки країн з найменшою кількістю користувачів на одну публічну бібліотеку – 698, та з найменшою кількістю відвідувань однієї бібліотеки – 4820 відвідувань станом на 2020 рік. Середня кількість відвідувачів українських бібліотек одна з найнижчих в Європі – 13 людей в день на одну бібліотеку [10].

Дотримання прав громадян на комфортне бібліотечне обслуговування залишається нагальною проблемою: 26% приміщень бібліотек не опалюються, 2% – без освітлення. У Житомирській та Чернігівській областях відсоток бібліотечних приміщень без опалення сягає майже 50%. 8% бібліотек Луганської області функціонують без освітлення. Пандуси та підйомачі, пристосовані для обслуговування людей з особливими потребами мають лише 20% бібліотек [11].

Серед факторів, які спричинили відставання темпів інформатизації бібліотек в Україні можна виділити такі:

1. Недостатнє фінансування – з 55,6 млрд грн асигнувань з державного і місцевих бюджетів більш ніж половина витрачається на оплату праці бібліотечних працівників. Також достатньо велика частина коштів витрачається на оплату комунальних послуг та оренду приміщення. У підсумку більша частина фінансових ресурсів використовується лише для підтримки умов, які існують сьогодні. У багатьох публічних бібліотек майже не залишається коштів на удосконалення технологій свого сервісу. Вони не створюють конкурентний інформаційний продукт, не привертають нових та втрачають наявних користувачів [12].

2. Слабка матеріально-технічна база – у середньому по країні одна публічна бібліотека має у своєму розпорядженні одну одиницю комп'ютерної техніки, лише 29% бібліотек України мають підключення до мережі Інтернет [6, 8]. Очевидно, що дана ситуація є прямим наслідком нестачі коштів. Хоча певні кроки у напрямку діджиталізації публічних бібліотек вже були зроблені: варто згадати такі програми та проекти як «Інтернет для публічних бібліотек (LEAP-CONNECT)» (з 2011 р.), «Бібліоміст» (2009-2014 рр.), «Бібліотека – громада: відкритий простір» (2014-2015 рр.).

3. Низькі темпи впровадження у бібліотечну практику сучасних міжнародних стандартів – лише дві АБІС (ALEPH 500 та Koha) із семи, якими користуються українські бібліотеки, використовують сучасні стандарти. Обов'язковою умовою долучення та ефективного функціонування у міжнародному інформаційному просторі є дотримання міжнародних стандартів бібліотечної справи. Для їхнього успішного впровадження необхідний переклад українською, оскільки ці стандарти розроблюються англійською. Окрім того, необхідно включити вивчення сучасних міжнародних стандартів в освітні програми закладів вищої освіти для спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», а для практикуючих бібліотекарів – розробити та впровадити постійні відповідні тренінгові програми [13].

4. Незлагодженість дій бібліотечних установ – досі залишаються не реалізованими важливі для бібліотечної справи всеукраїнські, національні проекти централізованої каталогізації, електронної (цифрової) бібліотеки, зведеного каталогу бібліотек. Звичним станом для бібліотек є певна відокремленість: кожна з них окремо розробляє та реалізує власні проекти, як то з оцифрування рідкісних документів або створення баз даних, електронних бібліотек тощо [7].

5. Відсутність технологічної сумісності бібліотечного програмного забезпечення. Бібліотеки мають труднощі з інтеграцією для втілення регіональних, національних та міжнародних проектів. До того ж реалізація національних проектів централізованої каталогізації, зведеного каталогу, національної електронної бібліотеки у таких умовах є неможливою [9].

6. Досі не затверджено плану реалізації й не розпочато системних заходів з втілення у життя Стратегії розвитку бібліотечної справи України на період до

2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», яка була прийнята КМУ ще у березні 2016 року [7].

7. Недооцінка ролі бібліотек у суспільних перетвореннях та забезпеченні прав і свобод людини, що призводить до неефективної реалізації їх потенціалу як соціальних інституцій [14]. Багато людей, не маючи дійсно гідного прикладу сучасної цифровізованої бібліотеки у своєму населеному пункті, вважають бібліотеки архаїзмом. Бібліотеки мають потенціал для трансформування в універсальну службу, яка надає доступ до інформаційних мереж усім без винятку, завдяки чому можливим буде подолання наявної в українському суспільстві цифрової нерівності [11].

Україна сьогодні має розгалужену систему бібліотек, яка потерпає від нестачі коштів, низького рівня комп'ютеризації, незадовільного стану приміщень, нерозуміння суспільством ролі бібліотеки та неефективної реалізації державної політики у сфері розвитку бібліотечної справи. У сучасних умовах бібліотеки мають потенціал і можуть стати тією ланкою, що об'єднає наше суспільство заради досягнення рівня розвитку провідних країн світу. Бібліотеки мають ще більше звертати на себе увагу політичної еліти, та найбільше – пересічних громадян, для усвідомлення ними значущості бібліотек у процесах суспільних перетворень.

Список використаних джерел:

1. Давидова І. О. Сучасний стан цифрової модернізації бібліотек України [Електронний ресурс] / І. О. Давидова, О. Ю. Мар'їна // Молодий вчений. - 2018. - № 11(2). - С. 1001-1005. - URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_11\(2\)_117](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_11(2)_117) (дата звернення: 05.11.2021)
2. Україна в цифрах [Електронний ресурс] : статистичний збірник / Держстат України ; відпов. за випуск О. А. Вишнеvsька. – Київ: Держстат України, 2021. – URL : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_Ukraine%20in%20figures_20u.pdf (дата звернення: 05.11.2021)
3. Про Державний бюджет України на 2021 рік [Електронний ресурс] // Законодавство України. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення: 05.11.2021)
4. Держава має забезпечити підтримку розвитку публічних бібліотек – АМУ [Електронний ресурс] / Аналітичний центр АМУ // Освіта | Асоціація міст України. – URL : <https://auc.org.ua/novyna/derzhava-maye-zabezpechytu-pidtrymku-rozvytku-publichnyh-bibliotek-amu> (дата звернення: 09.11.2021)
5. Інформація про виконання доходів до місцевих бюджетів 2021 [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – URL : <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetyv> (дата звернення: 09.11.2021)
6. Зведений звіт за формою №6-НК «Звіт про діяльність державних, публічних бібліотек, ЦБС, що віднесені до сфери управління Міністерства культури України» за 2020 рік [Електронний ресурс] / НБУ ім. Ярослава

Мудрого // Бібліотечному фахівцю. – URL : <http://profy.nlu.org.ua/articles.php?lng=uk&pg=9955> (дата звернення: 05.11.2021)

7. Бруй, О. Відставання на 20 років: цифрова трансформація бібліотек та реальні можливості змін [Електронний ресурс] / О. Бруй // Читомо. – URL: <https://chytomo.com/vidstavannia-na-20-rokiv-tsyfrova-transformatsiia-bibliotek-ta-realni-mozhlyvosti-zmin/> (дата звернення: 05.11.2021)

8. 92% бібліотек не мають якісного інтернету [Електронний ресурс] // Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. – URL : <https://thedigital.gov.ua/news/92-bibliotek-ne-mayut-yakisnogo-internetu> (дата звернення: 05.11.2021)

9. Заява ВГО Українська бібліотечна асоціація: «Впровадження та застосування інформаційних систем у бібліотеках» [Електронний ресурс] // Українська бібліотечна асоціація. – URL : <https://ula.org.ua/news/4728-zaiava-yho-ukrainska-bibliotechna-asotsiatsiia-vprovadzheniya-ta-zastosuvannya-informatsiynikh-system-u-bibliotekakh?fbclid=IwAR0Jxrpww6qdhHJ8zA8LQoPJb-WSmoDViSEtiNugVSBwg5S-4E2Zwz-JZoo> (дата звернення: 05.11.2021)

10. Сухенко, Т. Чому варто трансформувати публічні бібліотеки, й у що саме [Електронний ресурс] / Т. Сухенко // Українська правда. – URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/11/15/238896/> (дата звернення: 05.11.2021)

11. Плахтій, А. М. Роль публічних бібліотек у ліквідації цифрової безграмотності [Електронний ресурс] / А. М. Плахтій // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences.– 2020. – № 243. – С. 39-42. – URL: http://www.seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/hum_viii_243_43.pdf#page=39 (дата звернення: 05.11.2021)

12. Андрієвський, Т. Місцеві фонди культури: дієвий механізм чи ще одна стаття видатків для громади? [Електронний ресурс] / Т. Андрієвський // Factor – Інтелектуальна бухгалтерська система знань. – URL : <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2020/october/issue-10/article-111406.html> (дата звернення: 09.11.2021)

13. Бруй, О. Місія (не)можлива: як українським бібліотекам створити Систему централізованої каталогізації [Електронний ресурс] / О. Бруй // Читомо. – URL: <https://chytomo.com/misiia-ne-mozhlyva-iak-ukrainskym-bibliotekam-stvoryty-systemu-tsentralizovanoi-katalohizatsii/> (дата звернення: 07.11.2021)

14. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України” [Електронний ресурс] // Законодавство України. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 09.11.2021)